

50 илдир кп. Азербайжан мәтбуаты Микайыл Рзагулузадәни имзасыны таныдыр. Бу мүддәт әрзиндә о, ушаглар вә бәжүкләр үчүн ше'рләр язмыш, рус вә дунја классикләринин мухтәлиф жанрлардан олан әсәрләрини дилимизә чевирмиш, гәләминя нәср сәһәсиндә дә сынамшыдыр.

Будур, жарым әсрлик жарычылыг јолунун мүәјјән һиссәсини әкс етдирән ше'рләр китабы — «Јаз күнәши»*. Китабын бәдни дәјәри һаггында данышмаздан әввәл гејд едим ки, бу топлу әсил педагог гајгыкешлији илә тәртиб едилмиш, мөвзу групплашмалары, жанр бөлкүләри бир мүәллим сәлигәси илә дүзүлмүшдүр.

Јашы јетмишиш отмиш бир шаирини конул һансы пәрдәләрдә отә билди, бу мүддәт әрзиндә онун шаир үрәјинә һансы иләр дүшүб? Бу суаллара о, белә чаваб верир: **Үрәк гранитдән мөһкәм**

олса да,
Јанан шамлар кими бә'әз
Јумшальыр.

Онда мөһәббәтнин,
сәминиятнин,
Гәзәбин, нифрәтнин иләри
галыр.

Бу иләр шаирини үрәк
созундә,

Рәссамын рәнхәрәк
ләвһәсиндәдир...

«Јаз күнәши» дә М. Рзагулузадәнин үрәк иләрнини бәдни әкс-сәдәсыдыр. Бир китабда тәкчә үрәк һаггында бир нечә ше'рини верилмәси дә шаирини оз үрәји илә тез-тез сөһбәт етдијинә сүбүтдүр. Бу ше'рләрдә үрәк полада, дөмирә, бүллүра, Јанан күнәшә бәнзәдилди.

Лакин «Јаз күнәши»ни вәраг-ләдикчә, бу шаир үрәјини даһа һәссас вә зәриф хусусиятләри илә таныш олурут. Шаир «Адам вар ки...» ше'риндә «Адам вар ки, адамларын нахшыдыр, адам вар ки, диндирмәсән јахшыдыр» кими мүдрик халг кәләмиңдан истифадә едәрәк дүшүнчәси, һәјата бахшышы мухтәлиф олан инсанлар һаггында сөһбәт ачыр; «Адам вар ки, һәкәл олар, кәми олар, шәһәр олар» — кими тутарлы образларла фикрини јекунлашдырыр.

«Сүрүнәнләр, учалар» ше'риндә дә ејни пријом, ејни постик фикир ахары кәрунмәкдәдир.

* «Кәччлик» нәшрияты, 1977.

Лирик ше'рләр бөлмәсиндә верилән нүмунәләр ичәрисиндә муһарибә мөвзусунда јазылан әсәрләр дигтәти чәлб едир. «Ана ојуду», «Аид», «Сәадәт вә зәфәр», «Һаггыя зәфәри» кими ше'рләрдә бә'әз образлы фикир аз олса да, мүәллифин адамларын гәлбни диндирмәк, Вәтән, халг јолунда онлары сәфәрбәрлијә алмаг мејли күчлүдүр вә бу чәһәт һәмнин ше'рләрини әсас пафосуну тәшкил едир.

Мүтәддәс Вәтәнин сәсидир
бу сәс
Огул мәрд оларса, ана
әјилмәз —

дејәрәк шаир әскәрләри Вәтән уруунда чарпышмаларда чәсур олмага чагырыр.

Мәрдлик, әјилмәзлик мотивләри шаирини космосун фәтһинә һәср етдији ше'рләрдә дә күчлүдүр. Сүлһсәвәр инсанларын, «Бизим атом әскәр дејил, фәһләди» шүарына тәрәфдар чыхан шаир «Бизим күнәш», «Планетдаш», «Даһа да јүксәкләрә», «Космосда илк һәкәл» ше'рләрини Јазарәк техникни тәрәггини истигамәтнини сүлһә, әмин-аманлыга доғру јөнәлдән гүввәләри илһамла тәрәпнүм едир.

«Көрпә хошбәхтликидир, аиләнин сәадәтидир, евини ишыгыдыр». Бу фикир Микайыл Рзагулузадәнин әскәр әсәрләринини әсас мазмунуну тәшкил едир. «Күсү-барыш» ше'риндә тәсвир олувур ки, күсмүш өрлә-арвады нә дост тәһси, нә гоһум нәснәти, нә дә мөһкәмә барышдыра билмәдији һалда: «Барышдырды күсәнләри кәнчә анын гучагында көрпәнин бир тәбәссүмү». Шаир көрпә күлүшүнүн айләә сәадәт кәтирдияни фәрәһлә гәләмә алыр.

М. Рзагулузадә инсан зәһмәти, алын тәри һаггында да ејни һәвәслә сөһбәт ачыр. «Алмаз» ше'риндә алын тәри дунјанын ән гижмәтли инчисинә охшадылыр. Шаир: «Бир дамчы алын тәри дүшсә торпага аччаг — ән гижмәтли алмаза чевриләр гара торпаг» — дејәрәк зәһмәти һәр шејдән үстүн тутур. Јери кәлмишкән бир чәһәти дә гејд етмәк лазымдыр ки, М. Рзагулузадә һәр һансы бир фикри демәк үчүн чох заман муәјјән бир сүжет гурур, өз фикрини һәмнин әһвәләтин нәтигчәси кими чыхарыр ки, бу да ше'рин тәсирини хејли артырыр. Бу чәһәт хусусилә онун сатирик

ше'рләриндә өзүнү кәстәрир. «Көзәллик барәсиндә», «Товуз вә дәннәз», «Камал вә Чамал» вә с. ше'рләриндә шаирини дили халг данышыг дилинә, халг тәһкијәсинә чох јахынлашыр. Бу ше'рләрдә, сөзүн јахшы мәнәһәсиндә, бир сәрбәстлик вар.

Сатирик ше'рләрини ичәрисиндә «Сәхавәтли адам» хусусилә дигтәләјиндир. Мүәллиф едалы бир ханым тәс-

алыблар. Инсан әмәји һәр чүр тахт-тачдан, шөһрәт вә мөһсәбдән устүндүр. Классикләримизин бу ән'әнәләринә садиг галан шаир Күлјаз, Шаһзәдә, Шаһ кими марағлы сурәтләр Јарадыр. Чәтпн вәзијәтләрдән өз ағлы, фәрәсәти вә зәһмәти илә чыхан гәһрәманлары халг бу сөзләрлә алгышлајыр: Ешиг олсун зәһмәтә, әһдә, илгара!

М. Рзагулузадәнин мү-

„ЈАЗ КҮНӘШИ“

вир едир. Бу ханымын заһири портрети онун мөшпан тәбиәтиндән, пүч мәнәвијятындән хәбәр верир.

Бу едалы ханым зәһмәткеш бир гызла гаршылашдырылыр. Троллејбусда кондуктор ишләјән садә, ләјәгәтли гыз едалы ханымны нөгсанларыны күзү кими кәстәрир. Кондуктор гыз ирәнә-ирәнә дөрд гәпик узадыб билет истәмәјән едалы ханымны: «Силлә кими вуруб үзүнә бу сәхавәтини; узадыр она билетини».

«Тиканлы сөзләр» силләсиндән верилән парчаларда ибрәтамиз нәснәт үстүнлүк тәшкил едир. Үмуунијәтлә, М. Рзагулузадәнин ше'рләриндә классик — Шәрг әдәбијятынын мүәјјән ән'әнәләри јашајыр. Бу ше'рләрдә халг һәјаты, халг күзәрәни верилдији үчүн онлар тәсирли вә үрәјәјатандыр.

«Јаз күнәши» китабында шаирини једди поемасы верилмишдир. Бу поемаларын ичәрисиндә драматизми, марағлы сүжети илә сечиләни «Нахышлар»дыр. Нағыл элементләри зәнкин олан бу әсәрдә «инсаны учалдан зәһмәтдир», «инсанын ән бәјүк гижмәти сәнәтдир» идеясы поетик фикрини мәркәзинә чәкилиб. Шаир классик әдәбијятымыз үчүн сәчијјәви олан белә муһүм бир фикри бир даһа тәсдиг едир ки, шаһлар нә гәдәр јүксәк мәнәсәб саһибләри олсалар да, онлар зәһмәткеш халгдан һәмишә ағыл дәрси

вәффајиятли нәср әсәрләри дә охчулара јахшы танышдыр. Бу китабда онун һекајәләри вә Сәмәд Вурғулла бағлы хатирәләри верилмишдир. Хекајәләр садә, сәмини вә тәсирлидир. Ән башлычасы да будур ки, јагычы ади әһвалларла ичтимаи һәјатымызын ән вачиб сәһәләринә тохунур, мүәсирләримизин мәрд, чәсур сифәтләрини охучуја чатдыра билди. «Ишыглар јанды» һекајәси илк бахышда овчу тәәсүратына охшајыр. Лакин јагычы Рәшидин, мө'дән мудириниң симасында нефтчиләримизин гајнар һәјатыны, истираһәтнини, онларын икидлияни конкрет эпизодларла әкс етдирир. Артјом, адасында ишләјән, мухтәлиф милләтләрә мәнсуб олан бу адамлар бир-бириниң досту, гардашыдыр. Бу сәминият онларын хошбәхтлијини тәмин едир. Хекајәнин әсас гәһрәманы Рәшиддир. О, гоһа, рәшадәтли, ләјәгәтли, дост јолунда чанындан кечмәјә һазыр олан бир адамдыр.

Јазычынын дикәр һекајәләри дә белә садә вә охунағлыдыр. Бу һекајәләрин овчулугла бағлы олан эпизодлары хусусилә чанлыдыр. Сәмәд Вурғулла бағлы хатирәләр бәјүк шаирини мәнәли һәјатыны әкс етдирән марағлы эпизодларла зәнкиндир.

«Јаз күнәши» јетмиш иллик бир өмүрүн хатирә дөфтеринә охшајыр.

Зәһид ХӘЛИЛ